

H. Suom. Kuvak.

U N I

Kirj. SULO H.

J. Hytönen

Suomen Satamatyöntekijäin Sanoma-
lehti-, Kirjapaino-, Kirjansitomo- ja
Kustannus-Osuuskunta r. l.

UNI

Kirj.

Sulo H.

Turussa,

Suomen Satamatyöntekijäin Sanomalehti,
Kirjapaino-, Kirjansitomo- ja Kustannus-
Osuuskunta r. l.

Puhdas tulo tästä kirjasesta siirretään erikoiseen rahastoon Suomen Satamatyöntekijäin siirtolan perustamista varten.

Turku,
Ammattilaisten Kirjapaino O. Y., 1906.

Motto: „Joka unia uskoo, se tuulta takaa ajaa“ — — —

„Ei niin pientä valetta, ett'ei totta toinen puoli!“ — — —

Suomal. sananlask.

Ensimmäinen luku.

Oli helteinen kesäkuun lauantai. Kaikki, etenkin »herrasväki» ja muutkin, kellä siihen suinkin lienee ollut tilaisuutta, olivat jättäneet kadut, ja joko laputelleet pyhän-ajaksi kesälaitumille maalle ja saariin, tai istuivat ravintolassa pölyistä kurkkuun huuhtelemassa. Puoli uupuneena mittailin milten aivan yksin pölyäviä suurkaupungin katuja. Veltoisti, kuin uupunut ainakin, vedin itseäni eteenpäin ja noiduin hiljaa kohtaloni kieroä vehkeilyä, joka ei minulle tahtonut suoda tilaisuutta senlaiseen, sekä mietin keinoja miten minäkin, kohtaloni oikuisia huolimatta, pääsisin jonnekin maalaiskylään edes muutamaksi päiväksi virkistämään väsyneitä raajojani ja hermostoani, jotka molemmat olivat miltei aivan pilalla raadannasta ja alituisesta suurkaupungin jyrinästä ja tärinästä. Siinä päivän

paahteessa kuljeskellessani ja pyyhkiessäni hikeä pölyttyneeltä naamaltani, huomasin kadun vierellä puiston. Ilman pitkiä arveluja suuntasin askeleeni sinne ja istahdin löytämälleni puiden varjostamalle penkille. Sekin ainoa armon osotus kierältä kohtaloltani tuntui paremman puutteessa hyvälle. Unohtaen melkein kaiken äskeisen kiukkuni ja väsymykseni, levosta nauttien nojausin penkin selkämystään.

Hetken siinä istuttuani — silmäni lienevät sillävälän painuneet kiinni — näin erään työtoverini Esa Korven, iloisena kuin miljoonan omistajan, tulevan kadun vastaiselta puolelta puistoon päin. Hetkisen kuluttua olikin hän penkkini luona ja hyvänpäivän sanottuaan istahti siihen viereeni. Puheimme ensin kuumasta ilmasta, ja kun emme olleet pitkiin aikoihin tavanneet toisiamme, kyselimme ja kertoilimme kuulumisia. Vuoroni tultua kuulumisteni kertomiseen aloin minä suurella melulla sättimään ensin omaa kohtaloani ja sitten koko maailmaa. Muutamassa hetkessä olin tyhjentänyt sappenin tyhjäksi. Olin antanut olevalle yhteiskuntajärjestykselle kaikki mitä sille kuuluu ja sitten hieman lauhduttuani kaiken lopuksi kysäsin Esalta, eikö hän tietäisi, minne tästä pääsisi vähän jäseniään oikomaan.

Ikäänkuin kysymystäni oudoksuen hän katsoi ensin vähän aikaa silmiini ja sanoi sitten kysyvästi:

— Etkö tule mukaan. Olen tässä juuri matkalla kesäsiirtolaan. Yhdessä on hupaisampi sinne mennä ja missäpä se sen parempi lepopaikka sinullekaan löytynee.

— Mikä se semmoinen siirtola on, johon niin vaan saa, milloin haluaa mennä, — kysäsin minä ajatellen hänen vaan pilojaan laskettelevan. — Minä en ainakaan tiedä olevan senlaisia siirtoloita muilla kuin herroilla ja Viipurin ompelijattarilla, ja niihin kaiketi sinä et kuulu kumpaankaan. Rantajätkänä olen sinua ainakin tähän asti pitänyt.

— Mikäkö siirtola? virkkoi Esa. Kovinpa vähän sinä tiedät aikasi asioista. Siirtolaamme, josta maine on levinnyt ympäri maapallon, jonka kaikki salojen asujametkin tietävät, et tiedä sinä ja olet olevinasi satamatyömies. Jo minä nyt jotakin kuulen. Siirtola, johon olen menossa, on Suomen satamatyöläisten lepokoti tuolla Päijänteen rannalla. Siellä me vuorotellen käymme virkistymässä. Minäkin olen, aivan siitä saakka kun se kymmenenen vuotta takaperin perustettiin, käynyt siellä joka vuosi, kuukauden kesällä ja talvella huvittelemassa, toisinaan olen siellä ollut kauvemmin. Vaimoni —

minulla on näet senkinlainen kappine olemassa — on siellä juuri nytkin minua odottelemassa. -- Sinunkin naamasi, jatkoi hän sitte hymysyin, näyttää muuten siltä, ettei Päijänteen raitis tuuli sinullekaan pahaa tekisi. Poskesi varmaan pyöristyisivät ja saisivat raikkaamman värin, kun saisit vaan muutaman viikon hengittää raitista ilmaa, popsia Päijänteen lihavia kaloja, perunoiden ja piimän kera, juoda maitoa ja poimia ahotörmäkkeiltä punaposkisia mansikoita. Niinpä totta tosiaan muuttuisitkin koko mies toisenlaiseksi. Tuskin tuntisivat toverisi, kun takasin tulisit, luulisivat joksikin parooniksi sinua. Jos sinä vaan et ole sen olemassaolosta tiennyt, jota muuten suuresti epäilen, niin oletpa totta toisen kerran menettänyt monta hupaisaa hetkeä. Sinä et voi uskoa, miten viehättävää ja hupaista siellä on. Ei mitenkään tahdo malittaa pois lähteä, kun sinne vaan kerran pääsee. Tule mukaan!

— Tule mukaan, tule mukaan — sanoin minä. Luuletko sinä minua narrriksesi. Elä viitsi suotta leikkiä laskea, mieli tässä on muutenkin apea ja surua täynnä oleva, sydän on harmista haljeta. Toisilla tässä maailmassa on huvia ja iloa yllin kyllin, aivan loppumattomiin asti, mutta toiset saavat raataa koko ikänsä kuin orjat ja

vielä niukat vapaa-aikansa elää ja kärsiä kaupungin pölyssä. Lienet jo järkesi tässä tohakassa sinäkin menettänyt, kun olemattomia ja mahdottomuuksia höriset. Lopeta jo tuo lörpötys ja —

— No, no, veli hyvä. Elähän nyt tuimistu. Minä jo alan uskoa, että sinä et tosiaankaan tiedä koko siirtolapuuhasta mitään. Kuuleppas nyt hyvä naapuri, kun minä oikein tosissani sanon, että kyllä se siirtola sittekin on olemassa. Lähde sinä mukaan, niin näet, että puhun perältäkin totta. Kun et kerran asiaa tuon varmemmasti tiedä, niin elä viitsi minua valhetelijaksi tehdä; minä muuten luulen, ettet ennenkään ole valheillani päättäsi seinään lyönyt.

— No mutta . . . . Mistä ja millä lemmon rahoilla te sitten semmoisen siirtolan olette saaneet ja miten se puuha niin salassa on pysynyt, etten minä siitä ole mitään tietoa saanut, elossahan minä luulen olleeni niinkuin muutkin. Ei totta mun toisen kerran, en minä sittenkään usko!

— Nyt tässä ei ole aikaa ryhtyä pitempiin selityksiin. Juna lähtee pian, jo tunnin perästä, ja ennen lähtöä on meidän käytävä liittohallinnon toimistosta hakemassa olo-lappu. Tule nyt mukaan, niin saat itse tutustua siihen ja nähdä että kaikki on totta mitä olen sanonut.

Aloin jo vähän uskoa ja puolin peläten kysyin:

— No lasketaankos minut sinne sitten, jos tulisin mukaan? Minä kun en ole mitään tehnyt sen siirtolan hyväksi.

— En tosiaankaan ymmärrä, sanoi Esa, miten se on mahdollista, ett'et sinä sen olemassa olosta tiedä, ja miten sinä olet päässyt siirtolaveroasi maksamasta; mutta tule mukaan vaan, kyllä sinä sentään kaikesta huolimatta sinne pääset. Nyt vaan on jouduttava, että ehdimme junaan.

Minusta alkoi leikki tuntua huvittavalta ja niin vaikkakin epäillen lähdin kuin lähdinkin mukaan.

Toinen luku.

Kun oli kiire, nousimme ensimmäisessä kadunkulmassa ajurin rat-taille ja lähdimme ensin asunnoistamme hakemaan välttämättömiä matkatarpeita. Sitten kummankin asunnossa käytyämme, lähdimme — Esan sanojen mukaan — matkakirjojen hakuun.

Ajettuamme sitten muutaman minutin katuja ylös ja alas, seisautti ajuri hevosensa erään korkean kivitalon pääovelle. Vaikka Esa kiirehtikin joutumaan, ehdin kuitenkin silmäämään oven päällä olevaa talon nimikilpeä. Siinä sei-soi suurilla, punaisilla kirjaimilla

maalattuna: »Suomen satamatyöntekijäin liitto». Hy-mähdin itsekseeni, mutta mitään puhumatta seurasin Esaa. Ovesta sisään astuttuamme nousimme suoraa päätä kuin suuret herrat konsa-naankin kolmanteen kerrokseen. Alakerta oli näette »Satamatyö-miehen» painon, suuren osuusra-vintolan ja osuuskauppojen hallussa. Toisen kerroksen huoneissa kuului olevan juhlasali ja kokous- sekä lukuhuoneita. Niin Esa portaita ylös kömpiessä kertoi.

Kolmanteen kerrokseen päästy-ämme menimme heti vasemman-puoleisesta ovesta sisään. Siellä-kös oli hyörinää ja pyörinää. Telefoonit ja muut sähköpirittimet helisivät niin että, jollei olisi suur-ta mies- ja naisjoukkoa nähnyt kaappien ja kirjoituspöytien edes-sä häärimässä, olisi luullut tul-leensa johonkin maalaissepän piri-kellokauppaan. Kiire näkyi olevan kaikilla sisässä olijoilla. Ololippu-jen hakijoita ja muita asiamiehiä oli suuri liuta järjestetyssä rivissä vuoroaan odottamassa. Ei siinä sentään kauvan viivyttty. Koh-teliaasti ja vuoronsa mukaan pal-veltiin meitä kaikkia. Työ kävi kuin siimaa. Pian tuli meidän-kin vuoromme astua esiin. Saim-me asiamme toimitetuksi ja niin lähdimme siirtolan ololiput tas-kussa tulemaan ulos.

Ennenkuin lähdin portaita alas tulemaan, tarkastin sivumennen kaikki sen kerroksen ovissa olevat osotekilvet. Siinä ovesta, josta äsken tulimme ulos, seiso i »Suomen Satamatyöntekijäinliiton toimisto«. Vastapäätä olevassa ovesta oli: »Satamatyömiehen toimitus«. Suoraan perällä oli neljä ovea rinnan ja niissä yhdessä kirjoitus »Satamatyömiehen konttori«, toisessa »Sairas- ja hautausapukassa«, kolmannessa »Suomen Satamatyöntekijäin Osuuskassa« ja neljännessä »Tapaturmavakuutuskassa«. Kun oli kiire, emme ehtineet niihin huoneisiin sisään katsomaan, mutta kiirettä kaiketi niidenkin ovien takana oli, kun ihmisiä niin paljon kulki sinne sisään ja sieltä ulos.

Ajurin rattaille noustuamme ja ostettuamme eräältä kiltin, melkein herraskaisen näköiseltä tytöltä päivän »Satamatyömiehen«, lähdimme huristamaan hyvää vauhtia asemaa kohti. Siinä mennä huristaissa eteenpäin, ennen asemalle päästyä kysäsin Esalta:

— Mitenkäs tämä nyt taas on ymmärrettävissä, kun tämä »Satamatyömiehen« numero on ilmestynyt tänään, senhän piti alkaa ilmestymään vaan keskiviikkopäivinä ja nythän on lauantai.

— Kysymyksesi saa minut taas-kin ihmeisiini, sanoi Esa ja jatkoi

kysyen, etkö sinä sitten tiedä siitäkään, että Satamatyömies ilmestyy nyt kaikkina arkipäivinä. Se oli vaan silloin alussa, kun se ilmestyi kerta viikossa. Nyt on toista ja toinen aika. Me tarvitsemme ammattilehden joka päivä.

Olin jo vallan ymmällä. Nyt, jos en matkan alussakaan, jaksanut käsittää enää en niin mitään. Olin aivan pyörällä kaikkine ajatuksineni. Satamatyömiehillä omaan — niinkuin näytti — moinen muhkea kivitalo, se mylläkkä sen talon sisäpuolella, kesäsiirtola, Satamatyömies jokapäiväinen lehti, omat painot ja muut tokeet. Se kaikki oli jo liikaa minun yhdelläkertaa ymmärtääkseni se. Senpä vuoksi pidinkin suuni kiltisti kiinni ja katselin hymähdellen kun Esa muiden matkalle lähtiöiden kera, asemalle ehdittyä hymysuin hääri piletin ostossa ja muissa matkapuuhiissaan. En osannut enää ajatellakaan mitään. Istuin vaan ja ihmettelin. — Kummallista tosiaan.

K o l m a s l u k u.

Siinä istuessa juolahti mieleeni Esan äskeiset puheet. Muistin hänen sanoneen olevansa naimisissa. Kysyäkseni asiaa paremmin huusin hänet luokseni.

— Esa, sinähän muistaakseeni sanoit olevasi naimisissa. Oletko

tosiaan mennyt hulluudessa niinkin pitkälle?

— Sinähän kyselet ja ihmettelet — sanoi Esa nauraen suun täydeltä — kuin pahaset pataketut. Mitä hulluutta naimisiin menossa on mielestäsi?

— Mitäkö hulluutta. — Millä sinun ja minunlaiseni mies vaimonsa elättää. Työtä ja tuskaa kun on itsensäkin etenpäin viemisessä.

— Eihän se elämä — totta kyllä — niin hopealle helähtelevää vieläkään ole, sanoi hän sitten vakavammin, mutta kyllä sitä nyt jo sentään jotakuinkin hyvin toimeen tulee, kun saa joka päivä työtä tehdä.

— Joka päivä työtä . . . . Niin minähän en tosiaan ymmärräkään näitä asioita . . . . Mutta onkos sinulla oikeen vihitty vaimo?

Taaskin Esalta pääsi suuri nauru.

— Vihitty vaimo, mitä sinä sillä tarkoitat? Sitäkö, että jos minä Annani kanssa olen papin edessä polvistunut? Sitä jos tarkoitat, niin minä vastaan ei. Nykyaikana noudattavat sitä tapaa ainoastaan haikkein vanhoillisimmat, ne joihin uudenajan vapaammet tuulahdukset eivät hituistakaan ole vaikuttaneet.

— Sinäkin — sanoin minä yrmeästi — näyt olevan niitä, joille kaikki pyhä on vanhoillisuutta.

Alanpa jo katusi, että olen lainkaan kelkkaasi joutunut.

— Kuulepas nyt hyvä veli! Kummanko sinä luulet olevan pyhempää, senkö, että sokeasti noudattaa muutamien aivan samantyyppisten ihmisten laatimia sopimattomia dogmeja ja määräyksiä ja sitoo itsensä, sekä toisen sellaiseen, jonka menestymisestä ei varmasti tiedä, vai senkö, että kaksi, mies ja nainen tuntien sydämiensä sykkivän toinen toiselle, ilman muuta lupaavat — vapaasti, niinkauvan kun se heille on mahdollista — auttaa ja tukee toinen toistaan elämän taisteluissa. Ajattelehan veli hyvä ensin ja sitten vasta puhu.

— Niin niin, mutta eiväthän ne ole ihmisten määräyksiä. Jumalan tahtohan se on. Eikähän se nyt ole vähääkään sopivaa noin vaan luvata. Eroja ja onnettomuutta sellaiset liitot vaan synnyttävät. — Ja mikäs ne lapset sitten perii kun erotaan?

— Jumala ei ole yhtään pykälää kirkkolakiin kirjoittanut. Ihmisten tyhmyyksiä ne ovat järki järestään kaikki. Sanoit että vapaat sopimukset synnyttävät onnettomuutta ja eroja. Eroja ne ehkä synnyttävät, mutta mitä merkitystä luulet olevan avioliitolla jota sitoo vaan ainoastaan kirkon side, eikä rakkaus; ei se ainakaan on-

nellistä ole. Ja mitä vapaaseen sopimukseen tulee, niin on se toki viisi kertaa sopivampaa kun puoltamasi kirkollinen vihkiminen. Jo yksistään naisen kannalta katsottuna on se ei ainoastaan sopimatonta, vaan vielä alentavaakin. Vai luuletko sinä sen olevan oikeuden mukaista, että nainen pakotetaan sopimukseen joka riistää häneltä kaikki oikeudet mitkä hänelle ihmisenä kuuluvat. Tahtoisitko sinä erikoista diktatuuri-valtaa toisen, sinun vertaisesi ihmisen yli ja vielä sen jota rakastat? Kun ensin vastaat niihin, selitän sitten kysymyksen lapsien kohdasta.

— Elä sinä nyt taas hulluile . . . . Enhän minä senlaista tarkoita. Eihän niitä määräyksiä niin kirjaimellisesti tarvitse käsittää, eikä vaimoansa niiden mukaan hallita.

— Mutta mitä niillä sitten tehdään siinä, kun ne kerran ovat senlaatuksia ettei niitä sovi, eikä voi noudattaa. Silloinhan ne aivan hyvin voi sopimattomina heittää syrjäänkin. Sinä muuten puhut kun vanhan ajan patriarkat vaimon hallitsemisesta. Nykyaikana ei vaimoja hallita, vaan ne hallitsevat itse itse itsensä kuin miehetkin. Hyvä sinulle ettet, noin tiemättömänä ole naimisiin joutunut. — — Niin, sinä kysyit äsken, mikä perii lapset jos vanhemmat eroavat. Asia on kaikessa yksinkertaisuus-

dessaan niin, että jollei isän ja äidin rakkaus ole lasten tukena, on heidän tukeunaan laki joka isän ja äidin ansiosta takaa heille varman turvan. Tietänet muuten sen, että kouluopetus on nykyään kaikille vapaa.

— Lienet oikeassa. Mutta miten on nyt uskontokysymyksen laita. Ei kaikeksi sille anna enää kukaan mitään arvoa?

— Minun mielestäni on asia aivan päinvastoin. Kun entiset jonnen joutavat dogmatiikot, leipäpapit, kirkon valtiosta erottamisen vuoksi, joutuivat pois viroista, on uskonnon henki paljon ennestään kirkastunut. Se ei enää vastusta uudistuspyrinnöitä niin suuressa määrin kuin ennen. Vapaa-ajattelijoina tietystikin on olemassa, mutta eivät ne mitenkään häiritse uskonnollisten elämää. Kirkon ja valtion erottamisesta ovat uskonnolliset itsekäin hyvillään. Se toimenpide päästi heidätkin monista tunnottomista laiskureista ja nylki-joista.

Keskustelu loppui kun asemakello alkoi helistä. Me kiirehdimme ottamaan paikkoja vaunussa. Se muuten oli turhaa sillä kaikki paikat olivat numeroitu. Se oli niin uusi toimenpide ettei Esakaan sitä tiennyt.

Neljäsluku.

Vaunuun päästyämme, kun olimme saaneet istumapaikat itsellemme, kääntyi Esa minuun päin ja kysyi hyvin totisena:

— Sanoppas nyt hyvä mies, etkö sinä tosiaankaan tunne näitä puuhia sen paremmin kuin mitä olet puhunut.

— En totta tosiaan, minä en ymmärrä tästä kaikesta mitään, en vähääkään.

— No mutta missä sinä sitten olet ollut? Sinun on täytynyt olla jossakin ulkomailla, tai maata haudassa, muuten tämä ei ole mahdollista.

— En minä ymmärrä, enkä tiedä mitään, älä kysele turhia, vastasin masentuneena ja mielipahoillani.

— Kummallinen juttu, kummallinen juttu, hymisi Esa, viskasi tyynyn päänsä alle ja alkoi vedellä unta kuin huoleton ainakin. Siinä hän vetelikin Riihimäelle saakka. Sen verran vaan välillä nousi, että näytti matkalippunsa junailijalle.

Minä istuin yksin ja koetin vaikka vähääkään onnistumatta selvittää pulmallista kysymystä. Väliin taas koetin lukea Satamatyömiestä, joka uusilla yllätyksillään vaan lisäsi miettimistä.

Riihimäeltä eteenpäin lähdettyä ajoin Esan ylös ja pyysin hänen kertomaan jotakin siitä, miten se

siirtola oli pystyyn saatu. Pistettyämme tupakat tuleen sanoi hän:

— Mielelläni siitä kerron, mutta nyt olemme molemmat niin väsyksissä, ettei kertominen kuvita meitä kumpakaan. Levätään nyt vähän, sitten kun tullaan siirtolaan, olen minä virkeämpi kertomaan ja sinäkin virkistyneempi kuulemaan; säästetään kertomiset siksi.

*

Olimme sen jälkeen ääneti. Hän luki vuorostaan Satamatyömiestä ja minä heittäydyin penkille pitkälteni miettimään kaikkea sitä uutta mitä siirtolassa tulen kuulemaan ja näkemään.

Sillätavoin tulimme Lahteen Siellä Esa taas puuhaili matkatarpeiden kanssa ja minä töllistelin siellä ja täällä, missä milloinkin sattui. Toisen junan lähdettyä edelleen Pietaria kohden, lähdimme me toisella junalla Vesijärvelle. Sinne päästyämme lähtikin höyryvene, johon kaikella kunnialla pääsimme, porhaltamaan pitkin Vesijärven tyyntä pintaa. Siinä jutellen istuessamme yhtäkkiä sattui silmäni erääseen höyryveneeseen hengenpelastusrenkaaseen, jossa komeili taaskin punasella värillä „S a t a m a t y ö m i e s“.

— No mutta Esa, kovinpa teitä täällä pidetään arvossa, kun yksin

höyryveneeseen nimikin on teidän ammattinne mukainen.

— Miksikäs me emme oman veneemme nimeksi saisi sitä panna, sanoi Esa nauraen.

En virkkanut enää mitään. Painoin pääni alas ja tunsin ikäänkuin pistöksentapaista rinnassani . . . Näin paljon ovat tehneet toiset . . . Ja minä . . . Missä minä olen ollut, kun en ole ollut osallisena tässä työssä . . . . Näin Esan iloisena puhelevan toisten siirtolaan menijöiden kanssa. Minun vaan oli niin auvoollakseni, milt'ei kyyneleet nousseet silmiini ajatellessani kaikkea, mitä olin nähnyt ja kuullut. Rohkenisinko minä mennä toisten valmiille? — — — —

Niissä ajatuksissani olin vieläkin, kun Esa löi olkapäähäni ja sanoi:

— Mitäs sinä suret. Tulehan puremaan eväitä. Mennään sitten alas hyttiin vähän lepäämään.

Vähitellen, Esan eväitä pureksiesani aloin ilostua ja paremmin tarkata matkakumppaliemme keskustelua. Iloisia tuntuivat kaikki olevan ja kaikki puheet kohdistuivat vaan siirtolaan. Se tuntui olevan jokaisen lempilapsi. Muuankin oli niin haltioissaan siirtolaan pääsystä, että tuppasi pyörittelemään ja tanssittamaan jokaista, kuka vaan eteen sattui.

Kun vihdoin olimme lakanneet syömästä — siinä puhella ropistessa taisi mennä pitkäkin tunti — esitti eräs tovereista, että rupeaisimme laulamaan. Ilman pitkiä puheita nousikin jokainen höyryveneen kannella seisoaalleen ja innostuneista rinnoista kohosi ennen pitkää yön hiljaisuuteen mahtava „Marseljeesin“ sävel. Sen loputtua puhelimme vielä vähän aikaa yhdestä ja toisesta asiasta ja laskeuduimme hytteihin lepäämään.

Kun sitten heräsimme ja nousimme takaisin veneen kannelle, oli ilma mitä herttaisin. Aamu-aurinko paistaa helotteli pilvettömältä itätaivaalta ja vieno aamutuulonen lehautteli hiveleviä henkäyksiänsä poskiamme vasten. Olimme alhaalla pukeneet, mutta yhtäpikaa kuin salaisen taikavoiman käskemänä riisuimme jokainen takit päältämme ja annoimme vilpoisten tuulenhenkäysten hivellä ihoamme. Kaikki tuo, mitä näimme ja tunsimme, tuntui niin rauhoittavan suloiselta väsyneille raatajille. Tuntui siltä kuin olisimme äkkiä, huomaamattamme siirtyneet onnen ja tyytyväisyyden suloiseen maailmaan. Minäkin, kovan kohtaloni leikkipallo, tunsin — kerran elämässäni syvää ja puhdasta iloa — tunsin ensi kerran keinuvani onnetarten pehmoisilla untu patjoilla täytetyssä kehdomossa. Niin tosiaan — suloista,

sanomattoman ihanaa se oli meille kaikille. Se oli raatajain pyhää ja suurta sunnuntaita, se oli työnorjain juhlaa, juhlista jalointa.

Viides luku.

Sielläpä jo näkyi siirtolakin . . . Suurena ja mahtavana seiso i se lähellä rantaa olevalla mäen töyräkkeellä. Sunnuntai oli sielläkin. Katoilla liehahtelivat suuret punaiset ja sinivalkoiset liput ja portaiden edustoilla sekä rantatiellä seisoskelivat juhlapukuiset siirtolan asukkaat. Kun „Satamatyömies“ laski tulovihellyksen, kajahti siirtolan ja rannan välillä olevalta lavalta vastaukseksi muhkea torvien soitto. Rannalta ja rantatieltä liehuivat esiliinat ja valkeat nenäpyyhkeet. Ja kun „Satamatyömies“ ehti laiturin sivuun kajahti tulijoille voimakas eläköön huuto rannalla oljain suista. Maalle päästyä ja tervehdykset lausuttua lähdettiin iloisesti puhellen torvien yhä soidessa tuttua „Internationalen“ säveltä, astumaan hiedoitettua puutarhatietä siirtolaa kohden.

Pihalle päästyäni silmäsin kii-reesti ympärilleni. Olipa siinä taloa kerrakseen. Suurten peltojen ja hyvästi hoidetun puutarhan ympäröimänä seiso i edessäni neljä suurta asuttavalle näyttävää rakennusta, sekä lisäksi suuri karjapiha

navetoineen, talleineen ja muine talossa taruittavine rakennuksineen. Olisin tahtonut vieläkin lähemmin tutustua ympäristööni, mutta talon isännöitsijän kohtelijaisuus esti sen. Esan, sekä muutkin perheelliset miehet veivät heidän vaimonsa toiseen rakennukseen, jonka sanottiin olevan perheitä varten. Meidät nuoret miehet johdettiin toiseen, pihan toisella puolen olevaan rakennukseen. Sivulta sisään astuttuamme tulimme eteisen läpi huoneesen, jossa ei ollut muuta kalustoa kuin penkit ja numeroidut naulat toisella seinämällä, sekä pesukaapit pyyheliinoineen toisella. Niistä isännöitsijä osoitti meille jokaiselle kaksi naulaa ja naulojen numeroa vastaavan pesukaapin pyyhkeineen. Asetettuumme päällystakit nauloihin siirryimme seuraavaan huoneesen. Oven avattuamme tulvahti huoneesta vastaamme raitis ja puhdas ilma, ja me oikein hämmästyimme sitä puhtautta, mikä huoneessa vallitsi. Pitkä, korkea ja valoisa huone oli täytetty kolmella, vilteillä ja häikäisevän valkeilla lakanoilla päällystetyllä sänkyrivillä. Isännöitsijän näytettyä niistä meille kullekin yhden, tulimme jälleen etuhuoneesen, jossa saimme eräältä laitoksen varsinaiselta palvelijalta tiedon, että meitä varten oli lämmitetty sauna ja että se oli kylpykunnossa. Ihmetellen kysyimme palvelijalta,

miksi sauna oli sunnuntaiaamuna lämmitetty. Hän vastasi meille nauraen, että ei talossa suvaittu muun maailman tomua. Samalla hän ilmoitti, että saamme, jos meillä itsellämme ei ole puhtaita alusvaatteita, niitä vaihtaa talosta siksi kun taas saamme omamme puhtaina takasin. Tämäpä talo on, tuumimme me ja lähdimme saunaan kohti marsimaan. Eteisestä ulostullessamme huomautettiin meille sivumennen ettemme erhetyksessä menisi eteisen toisella puolella olevasta rakennuksen toiseen päähän johtavasta ovesta naisten puolelle.

Sauna, johon meidät sitten johdettiin, sijaitsi alhaalla rannassa ja oli se vaan pukuhuoneella varustetun suomalaisen saunan mallinen, sillä eroituksella vaan, että se oli suuruudessa ja siisteydessä useinkin pienten ja likaisten malliensa jyrkkä vastakohta ja että sinne juoksi vesi tuulimoottorin täyttämästä ammeesta.

Peseydyttyämme — tapasimme saunassa toiseen rakennukseen viedyt matkakumppalimme, niiden joukossa Esaakin — menimme rakennusryhmän toiseen asuttavalta näyttävään rakennukseen. Astuimme sisään sivuovesta, josta läpi eteisen kuljettuamme tulimme suureen ruokasaliin. Siellä oli pitkä pöytä täyteen lastattuna hyvälle lemuavia erilaisia ruokia ja oli se jo

puolillaan iloisen ja reippaan näköisiä siirtolaisia, jotka näkyivät pitävän erinomaisen hyvää huolta siitä, että huoneen toiselta puolen olevasta ovesta tuodut ruuat tulivat kaikki maistelluksi. Mitään arvelematta kävimme mekin käsiksi ruokiin ja pistelimme suihin kalakeittoa y. m., niinkuin aika pojat. Vaikka minäkin olin talossa ensikertaa, tarttui minuunkin heti talon iloisuus; aloin tuntea jotakin erinomaista, ennen tuntematonta kotaisuuden tunnetta. Tunsin löytyvän paikan, johon väsynyt raataja voi kuin kotiinsa huoletta tulla vapaahetkistään nauttimaan.

Syötyä hajaantui joukko, kuka minnekin. Esa vaimonsa kanssa lähti minulle näyttämään taloa.

Eteisestä, samasta, josta äsken tulimme sisään menimme suureen juhlasaliin. Siellä, niin kertoi Esa, pidettiin iltamia ja muita juhlia hyvin usein, joiden ohjelmista huolehtivat siirtolan asukkaat ja muutamman sadan sylen päässä siirtolan maalla olevan sosialistisen korkeakoulun opettajat ja oppilaat. Sinäkin iltana sanoivat siellä senlaisen juhlan olevan.

Katseltuamme näyttämöä ja samassa rakennuksessa olevia siirtolan kanslia-, kirjasto- ja lukuhuoneita lähdimme katsomaan perherakennusta. Siihenkin rakennukseen menimme sisään sivu-

ovesta. Rakennuksen läpi johti pitkä käytävä, jonka molemmin puolin oli parhaiksi tilavia perhehuoneita. Menimme sisään siihen huoneeseen, joka oli Esan ja hänen vaimonsa asuntona. Siistiä ja puhdasta oli sielläkin.

Esan vaimon lähdettyä hakemaan kahvia, jota vaan erikoistapauksissa juotiin muualla kuin ruokasalissa, aloimme me Esan kansa keskustella siirtolaa ja yleensä satamatyöläisiä koskevia asioita. Keskustelu lähtikin ensin alkuun siirtolan katoilla liehuvista lipuista. Minä näette tuhmuudessani kysyin, miksi sosialistisen siirtolan katolla liehui sinivalkoinen lippu.

— Sinä et todellakaan näy olevan aikasi tasalla sanoi Esa. Sinivalkoiset liput, ovathan ne tämän maan kansallisväriä, miksikäs me emme niitä katolle punasten rinnalle voisi asettaa. Mutta sinähän näytkin arvostelevan asiaa vielä sen vanhalta kannalta. Ei poika, se aika on nyt jo ollutta ja menynyttä, jolloin kansallisuustunne pidettiin esteenä eri kansojen veljestymiseen; jota se todella siihen aikaan olikin. Nyt, vaikka jokaisella kansalla ovatkin omat harrastuksensa joihinkin pikku asioihin nähden, seisovat ne kuitenkin yksimielisinä suurissa asioissa ja niin

ollen ei ole mitään syytä halveksia kansallisvärejäkään.

— No mutta — jokos nyt sitten porvariluokka on kokonaan kadonnut, kun sinä noin puhut? kysäsin minä puolittain hämmästyneenä.

— Eihän se vielä kadonnut ole, mutta sen merkitys on enää niin pieni, kun melkein kaikki eri maiden kansat ovat liittyneet yhteen. Jonkunverran on vielä senlaista köyhälistön kermakerrosta joka kulkee kapitalistien talutusnuorissa, mutta ne eivät paljoakaan merkitse.

— Miksikäs niitä ei sitten kokonaan hävitetä. Mitävarten niiden annetaan vielä vastaan jarruttaa?

— Minä jo äsken sanoin, että olet ajastasi jälellä, ja sitä todistavat viimeiset sanasikin. Sinä näyt vielä olevan siinä uskossa, että maailmaa voidaan tekemällä ja äkkiä ympäri pyöräyttämällä muuttaa. Ei niin, ei se niin käy päinsä. Kapitalismin täytyy ensin kehittyä huippuunsa, ennenkuin sosialismi, sen hedelmä voi kypsyä. Kaikki muutokset parempaan ovat ja tulevat vastakin olemaan vaan kehityksen varmoja tuloksia, kapitalismin huippuunsa nousemista ja sosialismin kypsymistä. Jos sosialismia tahdottaisi ennen sen kypsymistä toteuttaa, ei se menestyisi, sillä kehityksen lait ovat ankarat ja niitä ei voida sivuuttaa.

— Nyt en minä oikein ymmärrä sinua. Jo me voisimme murtaa kapitalismin ja muuttaa maan tuotanto y. m. tapoineen sosialistiseksi, niin miksi se ei menestyisi?

— Hyvä toveri, se ei menestyisi meidän itsemme vuoksi. Me olemme kapitalistisen yhteiskunnan itsekkäitä kasvatteja, me emme ymmärtäisi elää kyvässä maailmassa. Se on yksinkertainen ja selvä syy, että hedelmä on vielä raaka.

— Kun asia kerran niin on, niin ovatko sitten kaikki vallankumoukset olleet rikoksia kehityksen lakeja vastaan.

— Ei tietysti, enkä minä sitä ole sanonutkaan. Mutta vallankumouksetkaan minun ymmärtääkseni eivät milloinkaan ole olleet tehtyjä.

— Nyt olet kuitenkin väärässä! Valmistellaanhan vallankumouksia edeltäpäin. Vallankumouksellisiin tarkoituksiin hankitaan edeltäpäin aseita, rahaa ja pidetäänpä kiivasta agitatsioniakin. Mitä siitä sanot?

— Niin kyllä on tehty ja tehdään vastakin. Aika nostaa vallankumouksen jouduttajia ja sepä se juuri osoittaaakin, että vallankumous on kehityksen tulos, ettei sitä noin vaan tekemällä yht'äkkiä voida sytyttää. Niin — ja katsohan — vallankumoustahan työväenliike senlaisenaankin on. Esimerkiksi me satamatyöläiset, me olem-

me olleet erittäin kireitä vallankumouksellisia. Me olemme syösseet vallasta kaikki urakoitsijat ja anastaneet työmme tulokset itsellemme. Vieläkö suurempaa vallankumousta voi löytyä?

— Mutta uskotko sinä nyt, ett'ei tässä maassa enää tarvita mitään repäsevämpää, että ilman vaan noinikään liukumalla liutaan ihan-neoloihin.

— En oikein ymmärrä, mitä ihan-neoloilla tarkoitat. Jos niillä tarkoitat, että maailma kerran tulisi senlaiseksi, ett'ei enään mitään parannuksia tarvita, niin erhetyt suuresti; sillä senlaiseksi ei se konsanaan tule. Aina myöhäisimmässä tulevaisuudessaakin ilmenee parannusten tarpeita, vaikka eivät esiintyisikään niin räikeänä kun meidän ajallamme. Kehitys ei näet voi seisahtua. Mitä muuten tulee repäseviin toimiin ja niiden tarvitsemiseen, niin siitä ei voida edeltäpäin puhua eikä määritellä. Ne ja niiden tarve tulevat aina ajan mukana. Mutta jos kaikki köyhälistö, sanan laajimmassa merkityksessä ymmärtäisi yhteenliittymisen tärkeyden, s. o. tuntisivat oman asemansa, silloin ei mitään repäsevää tarvittaisi. Silloin auttaisi parhaiten parlamenttaarinen toiminta.

— Salli minun vielä tehdä yksi kysymys tästä samasta asiasta. Hyväksyykö sosialidemokratia anarkis-

min ja lasketko sinä senkin kehityksen tuloksiin.

— Kysymykseesi on kylläkin heppo vastata, mutta ennenkuin vastaus olisi täysin tyydyttävä, täytyisi minun selittää samaa asiaa ainakin yhden päivän. Mutta kun meillä on sinua lähempääkin koskevia keskusteltavia, teen sen muutamalla sanalla.

Sosialidemokratialla ja anarkismilla ei ole mitään yhteistä, ainakaan taistelumuotoon nähden. Ainoastaan se, että ne molemmat pyrkivät parantamaan oloja ja että epäoikeat olot synnyttävät niitä molempia, on niillä yhteistä. Anarkismi perustuu kokonaan yksilökohtaisen mailmankatsomuksen pohjalle, mutta sosialidemokratia on sen jyrkkä vastakohta, sillä sen pohjana on yhteisöllinen maailmankatsomus. Anarkistit käyttävät taistelukeinoinaan yksityisiä henkilöitä kohtaan tähdättyjä väkivallantekoja, mutta sitä ei sosialidemokratia hyväksy. Se ei terrorismin tavoin tyydy pahan palottelemiseen, vaan se tähtää voimansa pahaan kokonaisuudessaan. Anarkistisiin tekoihin muuten lasketaan sellaisiakin tekoja, jotka eivät todellisuudessa sitä ole. Toisinaan — kuluneen vuosikymmenen alkupuolella hyvinkin usein — tapahtui tekoja, joita ei voida laskea edes täysin kehittyneen

anarkismin työksi. Niitä oli ja on vielä nytkin joitakuita, sekä aivan tavallisia konnantöitä, että myöskin tekoja, joita tehdään itsepuolustuksena äärimmäiseen kurjuuteen jouduttuina, niinkuin esimerkiksi työnantajain murhat ja sen sellaiset. Mutta niitäkään — jälkimäisiä nimittäin — ei sosialidemokratia voi tunnustaa omikseen, sillä että ne eivät kuulu sen ohjelmaan ja että vahingoittavat sitä. Yksilömurhilla ei sosialidemokratia edisty, ne synnyttävät vaan uusia kiristyskeinoja ja kärsimyksiä. Mitä muuten kysymyksesi viimeiseen osaan tulee, on se itsestään selvää. Oikeaa, teoreettiselle pohjalle kehittynyttä anarkismia — täytyy tunnustaa vaikka emme sitä voikaan hyväksyä — synnyttää myöskin kehitys eli aikain olot. Kahta jälkimäistä synnyttää, toisissa tapauksissa tekijänsä konnamaisuus ja toisissa taas äärimäinen kurjuus, kuristustoimenpiteet ja muut semmoiset.

Olisin kaiketi kysynyt vieläkin jotakuta seikkaa, mutta Esan vaimo tuli samassa sisään kahvikomppeineen ja keskeytti puhelumme.

*

Heti kahvia härppimään päästyämme kysyi Esa taaskin, mitä minä pidän yleensä satamatyöläis-

ten hommista niiden nykyisessä muodossa.

— Mitäpä minä osaan pitää, kun en juuri mitään tiedäkään. Kaikki mitä olen nähnyt on hyvää, vastasin minä ja pyysin kertomaan miten puuhien nykyinen muoto lähti alkuun.

— Asia on yksinkertaisesti niin, alkoi Esa, että meitä ajanmittaan alkoi kyllästyttää yksinomainen vähän tuloksia tuottava ammattiyhdistystoiminta. Ja kun lainlaadintatietäkään ei — porvarien härkäpäisyyden vuoksi — ollut toivoa olojen pikaiseen parantumiseen, aloimme me miettimään muita mahdollisesti löytyviä keinoja asemamme parantamiseen. Me aloimme ensin perustelemaan pieniä työ-osuuskuntia, jotka menestyivätkin hyvin. Niiden avulla siten vuosi vuodelta saimme töitä yhä enemmän ja enemmän käsiimme. Eikä kulunutkaan monia vuosia kun suureksi iloksemme huomasimme, että entiset riistäjämme n. s. »Urakkatuovarit» olivat kaikkiin karkoitettut. Palkat tosin eivät vieläkaan olleet riittävän suuria, mutta sekin mitä oli jo saavutettu, oli suuri voitto mielettämme.

— Ja se kannusti teitä yhä suurempiin ponnistuksiin!

— Ei aivan niin. Toimintamme yritti sen jälkeen vähän lamautua.

Pienet voitot hyvittivät liian paljon mieliä. Lamausta ei kuitenkaan kes-
tänyt kauvan. Kun ammattialallam-
me oli työvoimaa enemmän kuin
mitä tarvittiinkaan ja kun emme tah-
toneet ketään tovereistamme nälkä-
kuoloon syöstä, oli meidän vieläkin
keksittävä uusia keinoja, mihin
saisimme liiat työvoimat sijoitetuksi.
Silloin tuli maan hankinta esiin.
Sillä toivoimme voivamme asiaa
auttaa. Me tiesimme maan hankin-
nasta olevan muutakin hyötyä. Me
tiesimme, että eri osuuskuntain jäse-
net ovat saatavat, vieläkin lähem-
min, kun liiton kautta, toisiinsa
liittymään, ennenkuin voidaan kyl-
lin menestyksellisesti pitää puo-
liamme vastustajaimme tekemiä
hyökkäyksiä vastaan. Siksipä
aloimmekin suunnitella laitosta,
joka antaisi lisä työtä, sekä mei-
dät sitoisi toisiimme, tekisi kuin
yhden perheen jäseniksi. Suun-
nittelun tuloksena oli yhteinen
siirtola, tämä jossa nyt olem-
me. Pienemmillä maa-osuuskun-
nilla emme uskoneet olevan yh-
tä suurta voimaa. Ne kun ha-
joittaisivat miehet erilleen — — —

— Mutta — suo anteeksi että
keskeytän — Onko tästä nyt riit-
tävästi työvoimain vähennystä ja
jos on niin tyytyvätkö miehet pal-
kattomaan työn lisäykseen?

— Niin todellakin, sen olin
unohtaa selittämättä. Nyt vielä se

ei tosin ole riittävästi työvoimain vähennystä vaikuttanut, mutta tulevaisuudessa, kun maata saadaan enemmän se kyllä vaikuttaa ja sitä täytyy meidän odottaa. Mitä muuten tyytymiseen tulee, niin se on vallan mainiosti. Virkistysmatka, tiedot ja lasten hoito, jotka siirtola tarjoaa, tyydyttävät meidät täydellisesti ja sitäpaitsi tarjoaa se meille muutakin, josta kerron myöhemmin.

— Niin ehkä . . . . . Jatkahan kertomistasi.

— Niin, aloimme puuhata tätä siirtolaa, mutta edessä oli kuitenkin se paha pulma, että meillä ei ollut rahoja niin suureen yritykseen. Silloin tuli osuuskassa mieleen, Ajateltiin, että siitä lainaamalla saamme tarvittavat varat hankkeen toimeenpanemiseen. Se ei kuitenkaan käynyt niin suoraan päinsä. Me emme olleet kypsyneet senlaisiin puuhiin. Osuuskassan varat, sen sijaan että niitä olisi käytetty alkuperäiseen tarkoitukseensa, piti käyttää kypsytystyöhön. Perustimme sitten sanomalehden ja aloimme sillä harjoittaa agitatsionia. Lehti saikin heti alussa suuren kannatuksen osakseen. Sitämyöten meni kaikki hyvin, mutta taas tuli uusi pulma. Tapaturmavakuutusolot, porvarillisten yhtiöiden voitonhimon vuoksi, menivät niin kurjalle kannalle, että meidän

oli pakko ryhtyä perustamaan tapaturmavakuutuskassaa. Siihenkin piti taas lainata osuuskassasta. Suurilla ponnistuksilla saatiin sekin puuha perille ajetuksi. Nyt jo olisi luullut pulmista päästyn, mutta niin ei ollutkaan asianlaita. Sanomalehti, osuuskassa, tapaturmavakuutuskassa ja aikaisemmin yhdistetyt osastojen sairas- ja hautausapukassa, vilkkaan liikkeen vuoksi tarvitsivat suunnattoman paljon huoneita. Vuokramaksuihin tahtoi hukkua parhain osa puhtaasta tulosta. Täytyi taaskin ryhtyä ajattelemaan keinoa miten siitä selvitäisiin vähemmällä. Päätimme sitten rakentaa oman huoneuston. Siinä oli taas se vaikeus edessä, että kaupungin kalliit tonttimaksut eivät sallineet pienen rakentamista. Rakensimme suuren — sen minkä kaupungissa näit — mutta se oli kovin vaikeata. Tämä alituinen uusien menojen ilmestyminen alkoi vihdoinkin kyllästyttää innokkaimpia siirtolan synnyn odottajia. He eivät enää sanoneet jaksavansa odottaa — Niin pantiin sekin puuha alulle.

— Ja perustetuksi tuli . . . .

— Niin perustetuksi se tuli, vaikka vaikeuksia siinä kylläkin oli alussa. Kun nähtiin, etteivät liiton, eikä Osuuskassan varat siihen tarkoitukseen riitä, alettiin joka puolella ympäri Suomen kerätä rahoja vapaaehtoisilla lahjoilla, ensin vaan

kuin leikin päältä. Ei sitä juuri kukaan — lukuunottamatta niitä, joille se oli tullut sydämmen asiak- si — silloin uskonut, että siitä totta milloinkaan tulisi. Vallan leik- kinä sitä pidettiin koko yritystä. En- simäisen keräyksen jälkeen nähtiin kuitenkin se ihme, että siirtolarahaa oli kasassa jo kolme neljä sataa markkaa. Se jo sitten innosti muu- tamia niin, että päätettiin perustaa osuuskunta, josta jokaisen, joka tahtoi tulla siirtolan eduista osalli- seksi, piti ostaa vähintään yksi kahden markan suuruinen osuus. Innokkaammat uhrasivat roponsa ensin, muutamat ostivat kymme- nen osuutta ja kun vähemmän in- nokkaat kuulivat, että yritystä ale- taan jo panna toimeen, ottivat hekin, vaikka vähän vastenmielisestikin osuutensa. Ja niin, ennenkuin huo- mattiinkaan, oli siirtolaosuuskun- nalla jo alun toistakymmentä tuhat- ta markkaa puhdasta Suomen ra- haa. Tuumasta tietysti toimeen. Ensin anottiin rahastojen lisäksi pientä valtiolainaa, joka monien vaikeuksien perästä saatiinkin, sen lisäksi lainattiin muutama tuhat osuuskassaltamme, jolla silloin sat- tumalta sattui olemaan varoja ko- kolailla. Ja sitten lähetettiin miehet maan oston — —

Minua alkoi asia innostuttaa, en malttanut olla keskeyttämättä, vaan kysäsin:

— Mistä ihmeestä te siihen osuuskassaan niin paljon varoja saitte, että siitä kaikkeen riitti.

— Se on nyt pian selitetty. Puuhamme innostutti sivullisiakin niin paljon, että melkeen kaikki koko maan työväestö — kun huomasiivat, ettei mitään menettämisen vaaraa ollut tarjolla — ostivat kassamme osuuksia. Se tietystikin lisäsi kuin syksy sienä. Sitten harjoitimme myöskin pientä lainausliikettä sivullekin päin, varmoja vakuuksia vastaan. Korot niistä, samoin kuin omiin yrityksiinkin pannuista varoista saatiin säännöllisesti ja niin se kasvoi. — — Mihinkäs minä äsken jäinkään — — Niin . . . . Päijänteen rannalta ne lähetit ostivat sitten pienen tilan, joka maksoi silloin vähän yli kymmenentuhannen markan. Jäännösrahoilla sitten taas rakennettiin lisää parempia ja tarkotukseen sopivampia huoneita, sekä ostettiin vähän elukoita. Ja niin pääsivät jo toisena kesänä sen ensimmäisen keräyksen jälkeen ensimmäiset vieraat siirtolaan. Sittemmin on taloa vuosi vuodelta korjattu ja lisätty. Tämä tietystikin on käynyt mahdolliseksi varsinaisella verolla jota liiton jäseniltä on kannettu, sekä lisää tulleilla osuuksilla. Nyt tämä on niin siisti ja kaunis kuin herrastalo konsanaan-kin. Täällä on hevosia, lehmiä,

lampaita, sikoja ja jos mitä. Talon töistä huolehtivat täällä palvelijat sekä vieraissa kävijät. Erityinen isännöitsijä tietystikin on, joka pitää tileistä ja muusta huolen. Nyt-pä sinulla jo luullakseni onkin pienoiskäsitys siitä. Sittehän omin silmin näet lisää, kun päästään kaikki katsomaan.

— Mutta tämä talo oli varmaankin suuri siihen hintaan, kun täällä näin moneksi vuodeksi on piisannut niin suurelle joukolle työtä.

— Ei, minä unohdin sanoa, että neljä vuotta takaperin ostettiin tästä rinnalta toinen talo yhteen. Ensimmäisen talon viljelyskelpoiset maat, korvet ja muut, tulivat jo kaikki viljelykselle raivatuksi, ja pian kuuluvat uutismaat taaskin loppuvan.

— No mutta, susi siunatkoon. Eihän tämä sitten mikään lepopaikka olekaan, missä niin raadetaan ja pitää raataa, ett'ei maatkaan piisaa.

— Voi veikkonen. Et sinä ymmärrä nyt mitään. Ei täällä tehdä kun ainoastaan kahdeksan tuntia päivässä säännöllistä työtä, muu aika käytetään luennoihin, huvituksiin ja sen sellaisiin. Mutta missä kerran on työhön lähtemässä väliin parikin sataa henkeä, niin kyllä siellä maista ja mannuista selvää tulee.

— Kyllä sinä, hyvä mies, lasket minulle vallan lörppöä. Mistä täällä niin paljon eväitä piisaa. Ei, kyllä sinä sittenkin jyskytät minua; mutta

jyskytä nyt, kun kerran olet kelkaasi saanut.

— Sinä et taaskaan usko. No, kun et usko, ole uskomatta. Sitte-pähän nähdään, kumpanen meistä voittaa kun kaikki katsellaan.

— Elähän nyt Esa hyvä suutu. Minkäpä minä nyt sille voin, etten asioita sen paremmin ymmärrä . . . . Kuulepas! Eikös se olisi edullisempaa että siirtola osuuskunta ostaisi maita ja antaisi niitä erityisillä ehdoilla jäsentensä viljeltäväksi?

— Enhän minä suutu sinulle . . . . Niin . . . . Senlainen osuuskunnalla kuuluu suunnitelma olevankin. Mutta ymmärräthän sinäkin sen, ettei raivaamattomia maita tyhjille miehille voida antaa. Kaikki viljelyskelpoinen maa raivataan ensin yhdessä ja sitten vasta niitä voidaan vuokralle antaa. Viimeksi ostetun tilan salopalsta kuulutaan jaettavan tänä syksynä.

— Onko tarkoitus jatkaa pitemmälle sitä jakamis järjestelmää?

— En ollut viimeisessä osuuskunnan kokouksessa, mutta, siellä olleet kertovat että on tarkoituksena aivan heti ostaa siirtolan ympäristöltä lisää maita ja heti kun ne on saatu viljelyskuntoon kuulutaan ne jaettavan maatahaluaville kohtuullista vuokraa vastaan. Siirtolan ympäristöllä säilytetään maita vaan sen verran, että siirto-

lassa käviöillä piisaa työtä ja että torpilla on olemassa jonkunlainen keskipiste.

— Kuulehan, eihän se ole oikein tehty. Siirtola osuuskunnan jäsenethän siinä tapauksessa tulevat nauttimaan hyötyä torppareista.

— Eipä. Torppareina tulevatkin olemaan ainoastaan osuuskunnan jäsenet. Eikä jäsenille milloinkaan jaeta mitään voittoja, kaikki jää osuuskunnalle, lukuunottamatta nautintoa ja virkistystä minkä jäsenet siirtolasta saavat.

— No mutta, mitenäs teette siinä tapauksessa jos jokaisen osuuskunnan jäsenen alkaisi tehdä mieli torppariksi. Eihän niille kaikille maata riittäisi?

— Senlaisesta ei ole pelkoa. Työttä ei elä torpparikaan, että siihen asemaan jokainen pyrkisi ja työtä taas on muuallakin. Ja juuri sitä varten onkin osuuskunnan säännöissä se määräys, että torppariksi pääsy ratkaistaan jäsenten kesken arvalla. Kenelle milloinkin arpa lankeaa, siitä tulee torppari. Selvähän se on. Sen lisäksi säilytetään siirtolan ympärillä aina sen verran maita, että sitä haluavat saavat maanviljelys haluansa tyydyttää. — Niin — ja sitä paitsi on olemassa viimeisillä valtiopäivillä hyväksytty pakkoviljelyslaki, joka kyllä panee tilalliset maita torppariksi haluaville antamaan; ilman,

että siirtola osuuskunnan tai muidenkaan tarvitsisi siitä erikoisemmin huolehtia.

Pistimme taaskin tupakat palamaan, jonka jälkeen sanoin Esalle:

— Kertomisistasi päättäen on kaikki tuo mistä olet puhunut käynyt päinsä hyvin helposti.

— Ei, velikulta, ei se aika ollut helppoa meille kenellekään. Kaikki siinä hikoiltiin ja jopa toisinaan tiukemmassa kohdassa kiristeltiin suolivyötäkin. Niin — ja senlisäksi sai moni miehistämme niinä aikoina maistaa vankilan leipääkin.

— Ja te vaan aina yrititte eteenpäin.

— Niin teimme. Kärsimyksissä vaan innostuttiin. Oli kuitenkin seikkoja joita ei innostumallakaan tahtonut voittaa. Toimintaamme tahtoi paljon haitata se, että melkeen kaikki, yksinpä toiset ammattikunnatkin, katselivat pitkin matkaa meitä kieroön. Entinen kurja asemamme oli totuttanut ihmiset meitä halveksimaan. Monta kertaa me pahoilla mielin siitä keskustelimme ja tuumimme keinoja miten siitä päästäisiin, mutta muuta keinoa ei keksitty kuin se, että on entistä tarmokkaammin vaan toimittava.

— Eikö juoppous myöskin hidastuttanut toimintaanne?

— Hidastutti tietysti ja hyvinkin suuressa määrin. Sittemmin

alkoi kaikki mennä paremmin kun työväen yhteisillä ponnistuksilla saatiin kieltolaki voimaan.

— Mutta luuletko nyt, että nämä laitoksenne pysyvät pystyssä. Olen lukenut jostakin, että kaikki ihanteelliset yhteiskunnan rakentamisyrietykset ovat aina tehneet suuren kuperkeikan. Ettekö te pelkää sitä mahdollisuutta?

— Mitäpä me sitä pelkäämme, kun meillä ei senlaista mahdollisuutta ole olemassakaan. Pitäisihän sinunkin huomita se, ettei meillä ole mitään muusta maailmasta eristettyä yhteiskuntaa, eikä ole aikomusta perustaakaan. Me emme pidä puuhiemme pohjana ihanteita yksin, vaan rakennamme kaikki, mitä rakennammekin, varman edellä tehdyn suunnittelun ja tarkkojen laskelmien, sekä aikojen kuluessa saadun kokemuksen horjumattomalle pohjalle. Me emme ole niin hulluja, että poikkeaisimme pois olemassaolon la'eista, niinkuin näyt luulevan. Me olemme tehneet ja teemme vastakin ainoastaan sitä, mikä milläkin ajalla on mahdollista.

— Olkoon niin. Mutta sanoppas minulle vielä yksi asia. Miten teillä on lasten opetus täällä järjestetty?

— Hyvin yksinkertaisesti. Talvikauden käyvät ne koulua ja kesät tekevät ne työtä puutarhassa.

Tuo rakennus tuolla mäellä — katsohan miten uhkea sekin on. — Niin, siellä on kuusi luokkahuonetta, käsityö- ja opettajahuoneineen, siellä niille tiedon alkeita annetaan. Se vaan on ikävä juttu kun kouluhuoneet kuuluvat käyvän ahtaaksi. Täytyy taaskin ryhtyä uusiin rakennuspuuhiin.

— Saatteko te sille valtioapua, vai itsekö sen ylläpidätte?

— Vähänpä sinä muistat. Äskenhän juuri puhuimme että kouluopetus on maassamme kokonaan valtion kustantamaa.

Keskustelumme täytyi taaskin lopettaa, kun Esan vaimo, joka oli keskustelumme aikana pujahtanut ulos, tuli kutsumaan päivällisruoalle.

*

Päivällistä syödessä vallitsi taaskin sama rattoisa mieliala kuin aamiaisen aikanakin. Rattoisuutta lisäsi osaltaan vielä se seikka, että opiston luennoitsijat ja oppilaat olivat myöskin läsnä.

Päivällisen loputtua lähdimme koko joukolla opistolle. Silloin oli siellä opiston kymmenvuotisjuhla. Rattoisasti, miltei huomamatta menikin siellä koko iltapäivä. Juhlan arvokas ohjelma puheineen ja lauluineen muutti tunnit minuuteiksi.

Juhlapuheessaan muisteli opiston johtaja m. m. sitä aikaa kun opistoa alettiin hommata. — »Kovan agitatsionityön ja monien muiden puuhien vuoksi oli Sosialidemokratisen puolueen vaikea toteuttaa opistohanketta. Silloin, yhtiäkkiä kuin salama kirkkaalta taivaalta ilmestyi satamatyöläisten tarkoitukseen sopiva maalahjoitus, joka empimättä otettiinkin vastaan. Siitä saakka on opisto hyvällä menestyksellä toiminut. Paljon se sillä ajalla onkin valaissut raatajain pimeää hengenyötä. Moni nuorukainen ja neitonen on käynyt sillä lähteellä ammentamassa elämän vettä». — Niin kertoili innostunut puhuja, sekä kehoitti kuulioitaan viemään terveisensä maan työväelle, ja kehoittamaan heitä yhä edelleenkin veljelliseen yhteistoimintaan, sanoi sen vihdoin viimein lyövän alas kaiken porvarimahdin sekä siitä johtuvan pimeyden ja valkasevan kansalle ikuisen, runsasta palkkaa tuottavan päivän. Sanoi vihdoinkin koittavan ajan jolloin yhteistyöllä saadaan ryhtyä tasottamaan maailmaa niistä loukuista ja rosoista joita ylimys- ja porvarijärjestelmä on aikojen kuluessa siihen luonut. — Lopuksi kehoitti hän satamatyöläisiäkin yhä edelleen taistelemaan, taistelemaan kuin ennenkin, ei ainoas-

taan omien, vaan koko kansan yhteisten etujen puolesta.

Illan tultua tulimme takasin siirtolaan johon opiston yhdessä valitsema toimikunta oli valmistanut yhteisen illanvieton.

Se ilta oli puheineen, lauluineen, näytelmineen ja kuvaelmineen niin mieltäkiinnittävä, etten sitä sanoin voi kuvata. Myöhään yöllä, kun erosimme, tunsimme niin omituista tyyntä ja rauhaa rinnoissamme, etten ainakaan minä ole konsanaan moista tuntenut. Se tunne oli kaiketi sitä, joka voi syntyä vasta silloin, kun edes joku määrätty joukkokaan tuntee keskuudessaan veljellisyyden, vapauden ja tasa-arvoisuuden vallitsevan.

K u u d e s l u k u.

Tyytyväisenä näkemiini ja kuulemiini riisuuduin ja menin nukkumaan ja yhtä tyytyväisenä heräsinkin taas maanantai-aamuna vuoteeltani seitsemän aikaan. Juotuamme aamukahvit lähdimme me kaikki koko siirtolan perhe eriharoille eri työnjohtajain opastamana työhön.

Naiset ja joku pienempi osa miehiäkin meni kasvi- ja puutarhaan, osa miehistä meni kokemaan kalapyydyksiä ja mikä mihinkin pienempiin toimiin. Suurin osa, niiden jou-

kossa minäkin, lähdimme uutismaata raivaamaan.

Huolettomina ja iloisina, työväen lauluja laulaen lähdimme työmaalle. Kauvan emme tarvinneet kulkeakaan kun jo alkoikin sieltä peltojen takaa näkyä suuret puu- ja juurikasröykkiöt.

Raadin-ahteelle ehdittyämme, saatamme johtajalta tarkat neuvot, mitä kunkin piti tekemään, alkoi kuulua ryske korvesta. Puut kaatuilivat luonnon herrojen iskuista rytisten ja räiskäen maahan, josta ne kuljetettiin karsittuina ja pienisteltynä yksin kasoihin.

Puiden ryske, kuokkien ja kirveiden pauke, jota sees salo-ilma liepeillään liidätteli, kaikui iloisten raatajain laulujen säestämänä kauvas ja kertoillen vapaassa työssä temmeltävien työläisten riemusta, vaipui se vihdoin Päijänteen rannoilla uljaasti päitään kohottelevien vuorien taan. — — —

Sillätavoin, toisten kaataessa ja karsiessa korven honkia ja toisten kuokkiessa ja ojaa kaivaissa kului aika niin että siirtolan ruokakello kutsui meitä aamiaiselle.

Aamiaisen syötyä alkoi sama ryske ja kestäikin taas siihen saakka, kunnes kello kutsui päivällisaterialle.

Päivällisen syötyämme heiluimme korvessa vielä pari tuntia ja tulimme kellon kutsumana kotiin.

Kylvettyämme ja kahvit juotuamme menimme juhlasaliin, jossa pidettiin luvun lasku- ja kirjoitusharjoituksia. Enemmän kehittyneet lähtivät opistolle luentoja kuulemaan. — Opistoa näette siirtolan puolesta avustettiin rahalla ja luonnon antimilla, jonka vuoksi siirtolan asukkaat saivat käydä opiston luennoilla.

S e i t s e m ä s l u k u.

Niin meni ensimmäinen työpäivä iltaan. Illallisen syötyä menimme lepohuoneeseen, jossa vähän aikaa keskusteltua heittäydyimme vuoteillemme. Olin niin tyytyväinen siirtolassa olooni, että ennen nukkumistani päätin jäädä siirtolan töitä tekemään pitemmäksikin aikaa. Olin kuitenkin työstä ja kaikesta siitä uudesta, mitä olin nähnyt ja kuullut siksi väsynyt, että nukahdin pian.

Kauvan en kuitenkaan ehtinyt nukkua, kun korvissani alkoi kuulua tuttu sävel. Aloin kuunnella sitä tarkemmin. . . . Eroitin jo sanatkin. . . . Kuin tuhansista suista syöksyi sanat:

„On kurjan kurjat kunniassa
raharuhtinaat nuo röyhkeät

— — — — —
— — ne työtä ryöstävät —“

Hieroin silmiäni ja aloin tarkastella ympärilleni . . . Missä olen? . . . Kauhistus . . . Puistossa, johon kaupungissa menin istumaan. Kaikki — siirtola, talo kaupungissa, höyryvene, opistot, pellot, uutiskorpi, ne kaikki olivatkin vain katoavaa, pois häipyvää unta. Olikin vaan siinä samassa riistäjäin maailmassa, josta jo luulin päässeeni. Työorjain taistelu ei ollut hiventäkään laimmennut. Yhä edelleenkin täytyi heidän seista kylki kyljessä mahtavaa kapitalismia vastaan ja torjua sen kiihkoisia hyökkäyksiä. Edessäni oli sama taistelu, samat tuskat ja kärsimykset kuin ennenkin.

Pahoilla mielin, ruumiillisesti ja henkisesti masentuneena nousin ylös penkiltä. Luitani kolotti ja vilun väreet raastoivat ihoani. Se teki tuskani kaksinkertaiseksi. Kuinkahan kauvan olin mahtanut nukkuakaan? Aurinkokin näytti takaperin kulkeneelta. Se oli itäpuolella taivaan lakea aivan kuin aamupäivällä. . . . Aivan oikein. Tuollahan marssii mielenosotusjoukko, jonka sunnuntai-aamuna oli määrä lähteä liikkeelle. . . . Koko yön olen siis tässä nukkunut ja uneksinut köykälistön onnesta, onnesta jota tuskin milloinkaan tulevat silmäni näkemään — —

Mieli apeana lähdin astumaan joukon jälkeen. Vähitellen lämpenin ja jäseneni alkoivat notkistua. Saa-

vutin joukon juuri kuin se oli laulamassa laulun viimeistä säettä. Siihen yhdyin minäkin ja sydämeni pohjasta lauloin: —

„Työmiehet, kyntäjät ja kaikki
työkansa, joukko nälkäinen.
Maa meidän on ja olla täytyy,
vaan ei laiskain lurjusten.
Nälkä meill' on aina vieraanamme,
vaan kuin korpit haaskoiltaan
me kerran kaikki karkoitamme,
niin päivä pääsee paistamaan.
Tää on viimeinen taisto,
rintamaamme yhtykää
niin huomispäivänä kansat
on veljet keskenään.“

Mielenosotusjoukon jälessä marssiessani, muistin kaiken niin ihmeen elävästi. Muistin keskustelumme Esa Korven kanssa, ja sen vuoksi teki mieleni kertomaan kaikki hänelle. Mutta kun en kuitenkaan häntä löytänyt päätin kirjoittaa uneni hänelle, jonka näin olen tehnytkin. Kumpa vaan tämä vaatimaton kertomukseni Esa Korpeen vaikuttaisi sen mitä toivon. En toivokaan, että tämä synnyttäisi hänessä mitään sairaloista toteutumattomaan toivoa, vaan että se synnyttäisi hänessä sammumattoman vihautulen olevia vääryyksiä vastaan ja terästäisi häntä uupumattomaan työhön itsensä ja vielä tiedotonna uinuvan

sortoa ja vääryyttä kärsivän köyhälistön puolesta.

* * *

Milloinkahan tulee senlainen aika ettei ihmislasten tarvitse kirjoitella „unia“ työstä ja leivästä, vaan että niitä molempia saa joka päivä kyllikseen?

litemmän aikaa on työväen keskuudessa
valitettu, ettei massamme saa tar-
peeksi halvalla hyvää kaunokirjalli-
suutta, etenkaan sellaista, joka käsit-
telee jonkun maan yhteiskuntaoloja.
Kun sitä paitsi useat keinottelijat ovat alka-
neet hyödykseen julaista työväen luettavaa,
on epäkohta näyttänyt vielä räikeämmälle,
ennen kaikkea sen vuoksi, että mai-
nitut henkilöt ovat ottaneet julaistak-
seen mitä kurjimpia kirjallisia tuot-
teita. Esimerkkiä ei tarvitse mainita,
niitä tuntee jokainen. Kun tämä huo-
no kirjallisuus vaikuttaa turmiollisesti
etenkin nousevaan polveen, olemme
päättäneet ruveta kustantamaan maail-
man etevämpien kirjailijoiden teoksia
suomennoksina, samalla sovittaen hin-
nan mahdollisimman alhaiseksi. Täl-
laiseksi. Tällaiseksi ensimmäiseksi tuot-
teeksi olemme ottaneet kuuluisan „köy-
hällistön runoilija“

FEDOR DOSTOJEWSKIN

yhteiskuntaromaanin

RIKOS JA RANGAISTUS

joka alkaa ilmestvä 32-sivuisissa hyvä-
paperisissa vihoissa tammik. 15 p:stä
alkaen, ollen vihon hinta 25 p. Vih-
kot, joita tulee kaikkiaan 20, ilmesty-
vät aina kahden viikon päästä.

Ruvetkaa innolla keräämään tilauk-
sia! Jos hanke kannattaa, tullaan jul-
kaisemaan uusia ja vielä helpompi-
hintaisina.

Asiamiehille myönnetään 20 % alen-
nus vähintään 5:stä tilauksesta.

Satamatyömiehen konttori,

Turku, Sairashuoneenkatu 5.

Hinta 50 penniä.